

THE INTERRELATIONSHIP BETWEEN LEGAL CONSCIOUSNESS AND LEGAL CULTURE

Uzakbergenova Gulshat Jangabergenovna

Teacher of Law

Xallibekov Murat Maxsetovich

Teacher of Law

Srajatdinov Aybek Djumabaevich

Teacher of Law

Qarlibayeva Raziya Bazarbaevna

Teacher of History

Seytmamutov Izumrud G'aybulla uli

Teacher of Moral Education

Academic Lyceum of the Ministry of Internal Affairs of the Republic
of Uzbekistan, Karakalpakstan

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18766644>

ARTICLE INFO

Received: 19th February 2026

Accepted: 24th February 2026

Online: 25th February 2026

KEYWORDS

Legal consciousness, legal culture, legal thinking, legal education, civil society, legal literacy, social consciousness.

ABSTRACT

This article provides a scientific and theoretical analysis of the essence and content of the concepts of legal consciousness and legal culture, their structural components, and their interrelationship. It also highlights the role of legal consciousness and legal culture in the development of society, the factors influencing their formation, and their significance in the educational process. The purpose of this article is to theoretically substantiate the interconnection between legal consciousness and legal culture and to reveal their importance in the life of society.

HUQUQIY ONG VA HUQUQIY MADANIYATNING O'ZARO BOG'LIQLIGI

Uzakbergenova Gulshat Jangabergenovna

huquqshunoslik fani o'qituvchisi

Xallibekov Murat Maxsetovich

huquqshunoslik fani o'qituvchisi

Srajatdinov Aybek Djumabaevich

huquqshunoslik fani o'qituvchisi

Qarlibayeva Raziya Bazarbaevna

tarix fani o'qituvchisi

Seytmamutov Izumrud G'aybulla uli

tarbiya fani o'qituvchisi

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar
vazirligining Qoraqalpoq akademik litseyi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18766644>

ARTICLE INFO

Received: 19th February 2026

Accepted: 24th February 2026

Online: 25th February 2026

KEYWORDS

ABSTRACT

Mazkur maqolada huquqiy ong va huquqiy madaniyat tushunchalarining mazmun-mohiyati, ularning tarkibiy tuzilmasi hamda o'zaro bog'liqligi ilmiy-

Huquqiy ong, huquqiy madaniyat, huquqiy tafakkur, huquqiy tarbiya, fuqarolik jamiyati, huquqiy savodxonlik, ijtimoiy ong.

nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, jamiyat taraqqiyotida huquqiy ong va huquqiy madaniyatning tutgan o'rne, ularni shakllantirish omillari va ta'lim jarayonidagi ahamiyati yoritib beriladi. Mazkur maqolaning maqsadi - huquqiy ong va huquqiy madaniyatning o'zaro bog'liqligini nazariy jihatdan asoslash hamda ularning jamiyat hayotidagi ahamiyatini ochib berishdan iborat.

Jamiyat taraqqiyoti huquq ustuvorligi, qonunlarga hurmat va fuqarolarning huquqiy faolligiga bevosita bog'liqdir. Har qanday demokratik davlatning barqaror rivojlanishi fuqarolarning huquqiy ong va huquqiy madaniyat darajasiga tayangan holda amalga oshadi. Shu bois huquqiy ong va huquqiy madaniyat masalasi zamonaviy ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb tadqiqot obyektlaridan biri hisoblanadi. Huquqiy ong va huquqiy madaniyat o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, bir-birini to'ldiruvchi va rivojlantiruvchi ijtimoiy hodisalardir. Agar huquqiy ong shaxsning huquqiy bilim, qarash va tasavvurlarini ifodalasa, huquqiy madaniyat ushbu ongning amaliy faoliyatda namoyon bo'lish darajasini aks ettiradi.

Huquqiy ong - bu shaxs va jamiyatning amaldagi huquq normalariga, qonunlarga, huquqiy qadriyatlarga nisbatan bo'lgan qarashlari, baholari, his-tuyg'ulari va munosabatlari majmuasidir. U ijtimoiy ong shakllaridan biri sifatida huquqiy borliqni aks ettiradi.

Huquqiy ongning asosiy tarkibiy qismlari quyidagilardan iborat:

Huquqiy bilimlar - qonun va me'yorlar haqidagi ma'lumotlar.

Huquqiy tasavvurlar va qarashlar - huquqning jamiyatdagi o'rne haqidagi fikrlar.

Huquqiy baholash - mavjud huquqiy hodisalarga nisbatan munosabat.

Huquqiy his-tuyg'ular - adolat, mas'uliyat, qonuniylikka nisbatan hissiy munosabat.

Huquqiy ong individual va ijtimoiy darajada namoyon bo'ladi. Individual huquqiy ong shaxsning huquqiy bilim va e'tiqodlariga asoslangan bo'lsa, ijtimoiy huquqiy ong jamiyat a'zolarining umumiy huquqiy qarashlarini ifodalaydi.

Huquqiy ongning rivojlanish darajasi jamiyatdagi qonunlarga rioya qilish holati bilan bevosita bog'liq. Agar shaxs qonunni faqat jazodan qo'rqib emas, balki ichki e'tiqodi asosida bajarsa, bu yuksak huquqiy ong belgisi hisoblanadi.

Huquqiy madaniyat - bu shaxs va jamiyatning huquqiy qadriyatlarga hurmati, qonunlarga ongli ravishda amal qilishi, huquqiy faoliyatining sifat darajasi bilan belgilanadigan ijtimoiy hodisadir.

Huquqiy madaniyat kengroq tushuncha bo'lib, u quyidagi elementlarni o'z ichiga oladi:

-huquqiy bilim va savodxonlik;

- qonunlarga hurmat va ishonch;
- huquqiy me'yorlarga amal qilish ko'nikmasi;
- huquqiy faoliyatda faollik;
- huquqbuzarlikka munosabat.

Huquqiy madaniyat shaxsiy va ijtimoiy darajada namoyon bo'ladi. Shaxsiy huquqiy madaniyat – bu individning huquqiy xulq-atvori va huquqiy savodxonlik darajasi bo'lsa, ijtimoiy huquqiy madaniyat – jamiyatdagi umumiy qonuniylik muhiti va huquqiy qadriyatlarning ustuvorligi bilan belgilanadi. Huquqiy madaniyat nafaqat bilim, balki amaliy harakatdir. Ya'ni inson qonunni bilishi yetarli emas, u unga rioya qilishi va boshqalarning ham rioya etishini talab qila olishi zarur.

Huquqiy ong va huquqiy madaniyat o'rtasida uzviy va dialektik bog'liqlik mavjud. Huquqiy ong – huquqiy madaniyatning ichki asosini tashkil etadi. Yuksak huquqiy ong bo'lmasa, rivojlangan huquqiy madaniyatni shakllantirish mumkin emas. Birinchidan, huquqiy ong huquqiy madaniyatning shakllanish manbai hisoblanadi. Shaxsda qonunlarga nisbatan ijobiy munosabat shakllanmas ekan, uning xulq-atvori ham huquqiy me'yorlarga mos bo'lmaydi. Ikkinchidan, huquqiy madaniyat huquqiy ongning amaliy ifodasidir. Agar huquqiy ong nazariy qarashlar majmui bo'lsa, huquqiy madaniyat ularning real hayotdagi namoyonidir. Masalan, insonning adolat haqidagi tushunchasi huquqiy ongga tegishli bo'lsa, adolatni himoya qilish yo'lida faol harakat qilishi huquqiy madaniyat belgisidir. Uchinchidan, huquqiy madaniyat huquqiy ongni boyitadi va mustahkamlaydi. Qonunlarga

amal qilish jarayonida shaxsning huquqiy tajribasi ortadi, bu esa uning huquqiy ongini yanada chuqurlashtiradi. Shunday qilib, huquqiy ong va huquqiy madaniyat bir-birini to'ldiruvchi va rivojlantiruvchi tizim sifatida namoyon bo'ladi.

Huquqiy ong va huquqiy madaniyatning shakllanishi ko'plab omillarga bog'liq:

Oila muhiti – bolada dastlabki huquqiy tasavvurlar oilada shakllanadi.

Ta'lim tizimi – huquqiy bilim va ko'nikmalarni beruvchi asosiy institut.

Ijtimoiy muhit – jamiyatdagi qonuniylik darajasi shaxs ongiga ta'sir qiladi.

Ommaviy axborot vositalari – huquqiy targ'ibot vositasi sifatida muhim rol o'ynaydi.

Amaliy tajriba – shaxsning huquqiy munosabatlarda bevosita ishtiroki.

Ayniqsa, ta'lim jarayonida huquqiy tarbiyaning samarali yo'lga qo'yilishi yosh avlodning huquqiy ongini rivojlantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish, hayotiy vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar berish huquqiy madaniyatni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Huquqiy ong va huquqiy madaniyat yuksak darajada bo'lgan jamiyatda qonun ustuvorligi ta'minlanadi, korrupsiya va huquqbuzarlik holatlari kamayadi, fuqarolarning davlatga ishonchi ortadi.

Huquqiy madaniyat fuqarolik jamiyatining asosiy ko'rsatkichlaridan biridir. Fuqarolar o'z huquq va majburiyatlarini bilib, ularni ongli ravishda amalga oshirganda jamiyatda

barqarorlik va adolat muhitini yaratish mumkin bo'ladi. Aksincha, huquqiy ongning pastligi huquqiy nihilizm, qonunlarga bepisandlik va ijtimoiy beqarorlikka olib keladi. Shu sababli huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, huquqiy ong va huquqiy madaniyat bir-biri bilan uzviy bog'liq ijtimoiy hodisalardir. Huquqiy ong – huquqiy madaniyatning nazariy asosi, huquqiy madaniyat esa huquqiy ongning amaliy ifodasidir. Ularning

o'zaro uyg'un rivojlanishi jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlash, fuqarolik mas'uliyatini oshirish va demokratik qadriyatlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bois huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish uzluksiz ta'lim, samarali huquqiy targ'ibot va ijtimoiy muhitni sog'lomlashtirish orqali amalga oshirilishi lozim. Faqat shundagina jamiyatda yuksak huquqiy madaniyat va adolat tamoyillari qaror topadi.

References:

1. Odilqoriyev X.T., Tulteyev I.T. Davlat va huquq nazariyasi. – Toshkent: Adolat, 2018.
2. Islomov Z.M. Huquq nazariyasi. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2020.
3. Saidov A.X. Davlat va huquq asoslari. – Toshkent: Sharq, 2019.
4. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
5. Yuldashev J. Huquqiy madaniyat va fuqarolik jamiyati. – Toshkent: Yuridik adabiyotlar, 2021.